

ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ З ВИКОРИСТАННЯМ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ

Анотація. Розглянуто на підставі аналізу та узагальнення досліджень зарубіжних вчених основні методичні підходи до оцінювання фінансового стану банків, проаналізовано фінансову діяльність вітчизняних та зарубіжних банків, а також можливість упровадження зарубіжних методик у вітчизняну практику.

Аннотация. Рассмотрены на основании анализа и обобщения исследований зарубежных ученых основные методические подходы к оцениванию финансового состояния банков, проанализирована финансовая деятельность отечественных и зарубежных банков, а также возможность внедрения зарубежных методик в отечественную практику.

Annotation. The basic methodological approaches to the assessment of the financial condition of banks on the basis of the analysis and synthesis of studies of foreign scientists are considered. Financial activities of domestic and foreign banks, as well as a possibility of introducing foreign methods in domestic practice were analyzed.

Ключові слова: фінансовий стан банку, фінансова діяльність банку, прибуток банку, рентабельність.

Однією з найважливіших проблем у сучасній банківській практиці є проблема об'єктивного та комплексного оцінювання фінансового стану банків. Оцінювання діяльності кожного банку починається з визначення результатів, які були досягнуті менеджерами й акціонерами. Аналіз фінансової стійкості банків, базуючись на загальноприйнятих прийомах та інструментах, має власну методологію, що зумовлена специфікою та змістом діяльності банку. Існуючі методики оцінки ґрунтуються на застосуванні значної кількості як абсолютних, так і відносних показників, що ускладнює отримання узагальненої оцінки фінансової стійкості. У зв'язку із цим важливим та своєчасним є питання розробки комплексної методики оцінки фінансової стійкості банків, яка б відповідала світовим стандартам. Отже, розгляд закордонного досвіду оцінки фінансової стійкості банків та його впровадження в практику роботи вітчизняних банків є актуальним.

Питання, що стосуються методик оцінки фінансової стійкості банків, знаходять широке відображення у публікаціях вітчизняних та зарубіжних вчених та економістів, зокрема у працях Роуз П. С., В. Коваленко, Н. Шелудька, З. Щибиволюка, Р. Тиркала, У. Грудзевич, Герасимовича А. М., Примосткої Л. О., Парасія-Вергуненка І. М., Кіндрацької Л. М., Колоскової Н. В., Ласточкіної А. І., Іванова В. В. та ін.

У вітчизняній та закордонній практиці застосовують різноманітні методи оцінки діяльності банків. Отже, єдиної універсальної методики немає, оскільки всі банки різняться за функціональним призначенням, комплексом виконуваних операцій та послуг, складом клієнтів, а також за типом реалізації політики на фінансовому ринку.

У сучасних умовах переходу української звітності та бухгалтерського обліку до міжнародних стандартів слід також активно вивчати зарубіжний досвід використання фінансової звітності для оцінки діяльності банку [1].

Основним узагальнюючим показником результативності банківської діяльності за кордоном визнана рентабельність (K_1), що розраховується як норма прибутку на капітал:

$$K_1 = \frac{\text{Прибуток}}{\text{Капітал}} \quad (1)$$

K_1 показує, як функціонує банк із точки зору його акціонерів, але не тільки. K_1 – універсальний показник, він синтезований з двох параметрів: прибутковості активів (K_2) і коефіцієнта достатності капіталу (K_3), що відображають внутрішню політику банку, професіоналізм його апарату.

$$\frac{\text{Прибуток}}{\text{Капітал}} = \frac{\text{Прибуток}}{\text{Активи}} \cdot \frac{\text{Капітал}}{\text{Активи}} = \frac{\text{Прибуток}}{\text{Активи}} \times \frac{\text{Активи}}{\text{Капітал}} \quad (2)$$

Рентабельність банківської діяльності знаходиться в прямій залежності від "працездатності" активів, їх прибутковості, а також зворотній залежності від коефіцієнта достатності капіталу. Інакше кажучи, банку вигідно функціонувати на межі ризику, тобто з найменшим забезпеченням активів власним капіталом.

Основні напрями роботи банку щодо поліпшення прибутковості активів (K_2) можна вивести на основі розкладу цього показника на два співмножники:

$$K_2 = \frac{\text{Прибуток}}{\text{Активи}} = \frac{\text{Доходи}}{\text{Активи}} \times \frac{\text{Прибуток}}{\text{Доходи}} \quad (3)$$

Прибутковість активів знаходиться в прямій залежності від доходів активів (K_4) і частки прибутку в доходах банку (K_5).

Якісну оцінку впливу цих компонентів на прибутковість активів дає аналіз кожного з них окремо. K_4 характеризує діяльність банку з точки зору ефективності розміщення активів, тобто їх можливостей створювати дохід. У свою чергу, сумарна прибутковість активів складається з процентних та непроцентних доходів.

$$K_4 = \frac{\text{Доходи}}{\text{Активи}} = \frac{\text{Процентні доходи}}{\text{Активи}} + \frac{\text{Непроцентні доходи}}{\text{Активи}}. \quad (4)$$

На доходи від позичкових операцій (D_1) впливають ринковий рівень процентної ставки за кредитом, різний рівень прибутковості окремих активних операцій, структура кредитного портфеля і частка кредитних активів, що приносять дохід у сукупних активах.

Показник, який відображає здатність банку контролювати свої витрати (K_5), розкладається на такі складові:

$$K_5 = \frac{\text{Прибуток}}{\text{Доходи}} = \frac{\text{Доходи}}{\text{Доходи}} - \frac{\text{Податок}}{\text{Доходи}} - \frac{\text{Непроцентні витрати}}{\text{Доходи}} - \frac{\text{Процентні витрати}}{\text{Доходи}}. \quad (5)$$

Найбільший вплив на зменшення частки прибутку у валовому доході надають процентні та непроцентні витрати.

Слід підкреслити, що всі наведені показники тільки тоді реально відображають картину, якщо розраховуються на базі середніх величин. Опубліковані ж баланси банків дають інформацію тільки в статистиці, як правило, на річні або кварталні дати. Визначена на їх основі рентабельність дуже умовно характеризує банківську діяльність за аналізований період, оскільки прибуток створювався протягом року, а статутний фонд міг зрости тільки в останньому кварталі [2]. Аналіз наведених показників подано в таблиці.

Таблиця

Аналіз фінансової діяльності вітчизняних та зарубіжних банків за 2012 рік

№ п/п	Банки	Показники				
		Рентабельність капіталу K_1	Прибутковість активів K_2	Коефіцієнт достатності капіталу K_3	Доходність активів K_4	Частка прибутку в доходах банку K_5
Вітчизняні банки						
1	ПАТ "ПриватБанк"	0,08	0,01	0,12	0,01	0,98
2	ПАТ "Креді Агріколь Банк"	0,16	0,02	0,13	0,02	0,99
3	ПАТ КБ "Південкомбанк"	0,03	0,01	0,07	0,01	0,99
4	АТ "Дельта Банк"	0,03	0,01	0,09	0,01	1,67
Зарубіжні банки						
1	China Construction Bank	0,04	0,01	0,11	0,01	0,96
2	ОАО АК "Байкал Банк"	0,11	0,01	0,08	0,21	0,04
3	ЗАО АКБ "Алеф Банк"	0,03	0,01	0,16	0,03	0,15
4	U.S. Bank	0,14	0,02	0,12	0,06	0,25

Оптимальне значення (ROE), на думку західних аналітиків, повинне знаходитися у межах 10 – 20 %. Значення базується на показниках ринку, а на сьогоднішній день даний показник застосовують у якості визначення поточного доходу для власників банку. За даними аналізу в межах 10 – 20 % знаходяться такі банки, як ПАТ "Креді Агріколь Банк" – 16 % та із зарубіжних: ОАО АК "Байкал Банк" – 11 %, U.S. Bank – 14 % відповідно.

Проведений аналіз прибутковості активів показав, що банки працюють рентабельно, оскільки значення прибутковості активів повинно перевищувати 1 %.

Коефіцієнт достатності капіталу – основний норматив, який зобов'язані дотримуватися всі кредитні організації. Мінімальне його значення, встановлене регулятором – 10 %. Зарубіжні банки досить суворо ставляться до дотримання кредитними організаціями нормативу. Якщо, наприклад, у банку він стає менше 2 %, ЦБ зобов'язаний відкликати у нього ліцензію.

Аналіз і оцінка фінансової діяльності банку, на думку автора, не може зосереджуватись лише визначенням показників прибутку і рентабельності. Слід визначати, за рахунок чого досягається окрема величина прибутку. Так, необхідно знати співвідношення власних і залучених ресурсів; чи виконує статутний капітал функції, які на нього покладені; якісну структуру активів і пасивів; який рівень ризику (кредитного, валютного, процентного) супроводжує отримання прибутку.

Дослідивши міжнародний досвід оцінки фінансової діяльності банку, було визначено, що розглянуті методичні підходи до оцінки ефективності побудовані на основі розрахунків коефіцієнтів прибутковості ("класичних показниках" ROE, ROA), які не враховують концепції "прибуток-ризик", і зосереджені на розрахунках лише доходності без врахування ризиків. Виходячи з проведеного аналізу, банкам України необхідно застосувати рейтингові моделі оцінки фінансової стійкості банків (PATROL, ORAP, CAMEL), які широко використовуються в зарубіжній практиці.

Наук. керівн. Кондусова Л. Ф.

Література: 1. Таранов Д. М. Аналітичні можливості балансу банку при оцінці діяльності банківської установи / Д. М. Таранов // Економіка АПК. – 2010. – № 4. – С. 87–91. 2. Анализ финансовых результатов банковской деятельности : учебн. пособ. / С. Ю. Буевич, О. Г. Королев. – 2-е изд. – М. : КНОРУС, 2005. – 160 с. 3. China Construction Bank. – Access mode : http://www.asia.ccb.com/hongkong/doc/about_us/press_annual_2012.pdf. 4. U.S. Bank. – Access mode : <http://phx.corporate-ir.net/phoenix.zhtml?c=117565&p=irol-proxy>. 5. Офіційний сайт ПАТ "ПриватБанку". – Режим доступу : http://old.privatbank.ua/files/2_13_22_yearau.pdf. – Назва з екрану. 6. Офіційний сайт ПАТ "Креді Агріколь Банк". – Режим доступу : http://credit-agricole.com.ua/files/site/fin_zvit_2012_last.pdf. – Назва з екрану. 7. Офіційний сайт ПАТ КБ "Південкомбанк". – Режим доступу : http://www.pivdencombank.com/fileadmin/template/files/12/annual_report_2012_ua.pdf. – Назва з екрану. 8. Офіційний сайт АТ "Дельта Банк". – Режим доступу : http://deltabank.com.ua/f/1/about/financial_results/Annual%20Report%202013%20-%20UA.pdf. – Назва з екрану. 9. Офіційний сайт ОАО АК "Байкал Банк". – Режим доступу : <http://www.bbank.ru/about/documentation/financial/>. – Назва з екрану. 10. Офіційний сайт ЗАО АКБ "Алеф Банк". – Режим доступу : <http://www.alefbank.ru/finreport11/>. – Назва з екрану.